Cena 20 hal.

Adres wydawnictwa Krakków Stradom 13 Nr telefonu 279 Konto czek. P. K. O. Nr 174 455 — Listy i rękopisy należy przesyłać pod adresem redakcyi w Przywozie koło Mor. Ostrawy — Adres Administracyi dla Krakowa: Stradom 13. — Nakł. Gal. Spółki Wydawniczej w Krakowie.

Nowy Dziennik

Wychodzi codziennie, także w poniedziałki.

Cena 20 hal.

Prenumerata w Austro-Węgrzech, Królestwie Polskiem i Niemczech: Miesięcznie 4 K 80 h, kwartalnie 14 K 40 h. — Cena ogłoszeń: 10 hal. za 1 mm łszpalt. — Prenumeratę, ogłoszenia i przesyłki pieniężne przyjmuje Administracya w Przywozie koło Mor. Ostrawy. Tel. 211.

Rok I. | Środa, 30. października 1918. | Nr. 111.

W chaosie.

(Telefonem od naszego sprawozdawcy parlament.)

(J. L.) Wiedeń, 29. października.

Autorzy noty Austro-Węgier do Wilsona powinni być do głębi poruszeni wrażeniem, jakie ona wywołała w granicach państwa. W Pradze wyciągnięto pod jej wrażeniem ostateczne konsekwencye i w ciało przyobleczono ideę samodzielnego państwa czeskiego. W związku z tem podnieść należy, iż nota oczywiście nie przyczyni się do osiągnięcia porozumienia w sporze czesko-niemieckim, zwłaszcza gdy Czesi w swych żądaniach zatracili wszelką miarę, co jednakowoż ułatwi Niemcom austryackim oryentacyę obecnie szczególnie tendującą ku zachodowi, skąd też oczekują ratunku przed głodem. Niemcy przyrzekły deputacyi niemieckiego wydziału wykonawczego dać do dyspozycyi mąkę na dziewięć dni. Udzielenie dalszej pomocy uzależniły jednakowoż od uchwał, które jutrzejsze zebranie Zgromadzenia Narodowego poweźmie.

Zajścia praskie przyspieszają oczywiście decyzyę niemieckiej Rady Narodowej, na której spoczęła w przeciągu jednej nocy olbrzymia odpowiedzialność. Nie chodzi tu o uzurpowanie sobie praw do władzy publicznej, lecz o przekazanie jej w drodze konstytucyjnej. W gorączce dni dzisiejszych zapomina się łatwo o przyszłych możliwościach. A dzisiaj właśnie, gdy się nie wie, co dzień następny przyniesie, dobrze by było rozpocząć budowę nowych urządzeń publicznych na podstawie konstytucyjnej. Jednem z naczelnych zadań rządu Lammascha będzie właśnie współdziałać przy owem legalnem przekazaniu władzy nowym rządom.

Niestety podkreślić należy, iż nota urzędu spraw zagranicznych wytworzyła pewną przepaść pomiędzy rządem a Niemcami, co oczywiście nie ułatwi nowemu gabinetowi spełnienia zadań na nim spoczywających. Na jutrzejszem posiedzeniu Izby posłów, które poprzedzi konferencya przywódców stronnictw, przedłoży prezydent ministrów Lammasch program nowego gabinetu. Niemcy nie powzięli jeszcze swych uchwał. Powszechnie mówią, iż albo opuszczą oni demonstracyjnie salę obrad, albo założą uroczysty protest przeciw Lammaschowi. Gęstą mgłą jest wogóle otoczona najbliższa przyszłość parlamentu austryackiego. Wszystko jest tylko pozorem. Polaków nie ma, Ukraińcy, Rumuni i południowi Słowianie siedzą w domu, o Czechach nie wiadomo, czy ich praca około budowy własnego państwa pozwoli im na przybycie do Wiednia. Brak nam niestety wiadomości z Galicyi wschodniej i dawnej Bukowiny. O Niemcach wiadomo tyle tylko, iż na jutrzejszem posiedzeniu Zgromadzenia Narodowego przedłożą wniosek na utworzenie Rady Państwowej, złożonej z 3 prezydentów i 20 członków. Ta Rada Państwowa miałaby natychmiast objąć zarząd Austryi niemieckiej. Namiestnik Coudenhove oddał dziś przedpołudniem swe dotychczasowe agendy czeskiemu Wydziałowi Narodowemu.

Jeśli chodzi o nastrój ludności Wiednia, to stwierdzić należy, iż nastrój republikański rośnie. Narodowo-niemieckie związki wezwały całą ludność, by się zebrała jutro przed gmachem dolno-austryackiego Sejmu. Organ zwolenników zwycięskiego pokoju przynosi dzisiaj tłustym drukiem złożony artykuł p. t. »Niemiecko-austryacka republika«. Również wszechniemcy przybrali na ruchliwości i zwołują zgromadzenie Niemiecw-radykalni demokraci zjawili się dziś przed południem na »Ballplatzu« i demonstrowali przed gmachem ministerstwa spraw zagranicznych za pokojem w myśl propozycyi Andrassyego.

Nota Niemców austryackich do Wilsona.

Żądania syońskiej organizacyi.

Nota niemieckiego państwa austr. do Wilsona.

Wiedeń, 29. października. BK. Wydział Wykonawczy prowizor. Zgromadzenia Narodowego Niemców austryackich opracował już notę do prezydenta Wilsona, w której zawiadamia o ukonstytuowaniu się niemiecko-austryackiego państwa i oświadcza, że państwo to żąda złączenia wszystkich okręgów austryackich, w których mieszka większość niemiecka. Równocześnie zaś uznaje prawo samostanowienia narodów o sobie dla innych narodów monarchii do własnej państwowości, żądając zastosowania tego prawa i dla narodu niemieckiego. Dalej żąda dopuszczenia jego reprezentantów na kongres pokojowy i upoważnia jedynie swój rząd do zawarcia pokoju. Wydział wykonawczy oświadcza, że przyjmuje zasady Wilsona, uznaje założenie samodzielnego państwa czesko-słowackiego i południowo-słowiańskiego i zamierza wzajemne stosunki z tymi państwami w drodze układów uregulować.

Następnie proponuje Wydział Wykonawczy wszelkie sprawy sporne, jakieby ze wzajemnego stosunku do państwa czesko-słow. i południowo-słowiańskiego wynikły, przekazać osobnemu sądowi rozjemczemu do rozstrzygnięcia.

Komisya wykonawcza uprasza prezydenta o zwrócenie swej uwagi na kwestyę niemieckich obszarów w krajach sudeckich, gdzie w 60 powiatach Niemcy posiadają większość, a razem w północnych Czechach liczą 2,001 962 ludności.

Również zachodnia część Śląska austryackiego i granicząca z niem północna część Moraw, a taksamo przylegająca do Austryi Dolnej część Moraw są niemieckie Razem w Czechach, Morawach i na Śląsku mieszka 3.512.682 Niemców. Obszary te reklamują Niemcy dla odrębnego państwa niemieckiego.

Ludność niemiecka wspomnianych obszarów powinna przez głosowanie rozstrzygnąć, do którego państwa chce należeć. Głosowanie to ma być przeprowadzone pod kontrolą urzędników państw neutralnych, z wykluczeniem wszelkiego sztucznego wpływu.

W podobny sposób należałoby zastosować zasady głosowania na południu monarchii na pograniczach włoskich i słowiańskich.

Z uwagi na to, iż prezydent prowadzi wojnę przeciw rządom mocarstw centralnych, a nie przeciw niemieckiemu ludowi, i pragnie równouprawnienia dla wszystkich narodowości, a więc i niemieckiej, — przeto apelują do niego, by użył swego autorytetu dla samostanowienia narodu niemieckiego.

Nota kończy się:

Ponieważ stajemy na Pańskich zasadach, wszelkie przedłużanie wojny byłoby bezcelowym mordem ludzkości. Prosimy przeto Pana o użycie Swego autorytetu by nastąpiło natychmiastowe zawieszenie broni na wszystkich frontach, a nam była dana możność wystąpienia na powszechnej konferencyi pokojowej w bezpośrednich rokowaniach ze wszystkimi narodami, z czegoby powinien wyniknąć pokój, dający pełną wolność każdemu narodowi, i jednoczący wszystkie narody w trwały związek pokojowy.

Podpisane: Komisya wykonawcza niemieckiego Zgromadzenia Narodowego.

Dinghofer, Fink, Seitz.

Proklamacya państwa czesko-słow. za zgodą władz przy udziale wojska.

Ołumuniec, 29. paźdz. Tel. wł. Wiadomość o proklamacyi czesko-słowackiego państwa nadeszła tutaj o godz. 10. wieczór. W ciągu nocy poczyniła miejscowa Rada narodowa przygotowania do uroczystego przeprowadzenia proklamacyi. Nad ranem były już ulice przepełnione ludem a z domów powiewały liczne chorągwie w barwach narodowych. Dla utrzymania porządku i bezpieczeństwa utworzono gwardyę narodową, na której czele stanął adwokat dr. Smrczka.

O 10. godz. z rana udało się prezydyum czeskiej Rady narodowej do starostwa, burmistrza miasta, do miejscowego komendanta wojskowego, do głównego urzędu pocztowego, dyrekcyi kolei państwowych, sądu okręgowego i dyrekcyi skarbowej i zawiadomiło powyższe urzędy o proklamacyi czeskiego państwa, a zarazem uprosiło o dalsze prowadzenie urzędu, oświadczając równocześnie, że ludność niemiecka nie powinna się niczego obawiać.

Po południu odbył się pochód manifestacyjny. Muzyka wojskowa maszerowała na przedzie a po obu stronach żołnierze. Spokoju nigdzie nie zakłócono.

Namiestnik Czech.

Praga, 29. paźdz. Tel. wł. Namiestnik hr. Condenhowe otrzymał na własne życzenie urlop aż do odwołania.

Pierwsze zarządzenia rządu czeskiego.

Tel. wł. »Nowego Dziennika«.

Wiedeń, 29. paźdz. Z Pragi donoszą: Komendant wojsk węgierskich zobowiązał się słowem honoru zaniechać wszelkich kroków nieprzyjaznych.

Rada narodowa wezwała ludność nie zważać na żołnierzy i nie zrywać im róż z czapek.

Wczoraj wieczór przybył z Brucku 28. pułk piechoty do Pragi i został przez ludność z ogromnem entuzyazmem przyjęty.

Rada narodowa poleciła policyi Zahradnikowi zatrzymać wszystkie pociągi z żywnością przeznaczone dla niemieckiej Austryi i Niemiec.

Wozy transportowe w Pradze są po części zdobione amerykańskiemi barwami.

Rozwój wypadków w Pradze.

Praga, 29. października. Tel. wł. Ludność znajduje się w stanie najwyższego podniecenia. Wielkie tłumy ludności zapełniają ulice i placy. Wszędzie odbywają się manifestacye. Spokój i porządek nie został dotychczas zakłócony. Ludności niemieckiej nie stała się dotychczas żadna krzywda. Z przeważnej części budynków powiewają czeskie i amerykańskie chorągwie.

Konsul niemiecki gratuluje Nar. Vyborovi.

Praga, 29. paźdz. BK. Czesko-słowackie biuro prasowe komunikuje: Konsul generalny rządu niemieckiego, bar. Gebsattel, zjawił się dzisiaj w lokalach Nar. wyboru, przedstawił się urzędnikom i obecnym przewodniczącym dr. Szwehl, dr. Raszinowi, dr. Soukupowi i Strzibrnemu i złożył gratulacyę z powodu utworzenia państwa czesko-słowackiego. Następnie zakomunikował, że wysłał do swego rządu do Berlina szczegółowe sprawozdanie o przebiegu wczorajszych wypadków i szczególnie podniosł wzorowy i podnioślu przebieg manifestacyi, podczas której osobiste bezpieczeństwo 40.000 poddanych państwa niemieckiego było zupełnie zapewnione. Wreszcie wyraził życzenie, by utrzymano dobre stosunki między państwem czeskim i niemieckim.

Proklamowanie rządów czeskich w Mor. Ostrawie.

Tel. wł. »Nowego Dziennika«.

Mor. Ostrawa, 29. października.

Czesi morawsko-ostrawscy proklamowali dziś w myśl odezwy rządu czeskiego w Pradze czeską państwowość w Mor. Ostrawie i okolicy.

Na okręg morawsko-ostrawski utworzyli Czesi »Narodni Vybor« ze siedzibą w Morawskiej Ostrawie. Przewodniczącym »Nar. Vyboru« zotał wybrany były poseł Jan Prokesz, zastępcą przewodniczącego były poseł dr. Karol Fajfrlik, Sekretarzem Bogusław Sida, sekretarz górników i Józef Kudla, redaktor. »Nar. Vybor« składa się z 12 członków, reprezentantów wszystkich miejscowych stronnictw czeskich. Następnie udał się »Nar. Vybor« do ces. król. komisaryatu policyjnego i przejął tam w swoje ręce władzę policyjną odbierając ślubowanie służbowe od radcy policyjnego Staussa. Następnie udał się ten sam komitet do generała Naumanna i żądał od niego, aby niczego nie przedsiębrał bez wiadomości »Nar. Vyboru« i odwołał wojsko z ulic.

Wieczorem manifestowano radośnie proklamacyę czeskiego państwa na ulicach miasta, również bez zakłócenia spokoju.

Wspólna administracya w Czechach.

Praga, 29. października. Tel. wł. Namiestnictwo porozumiało się z wydziałem narodowym co do wspólnego wykonywania administracyi publicznej. Co do szczegółów odbywają się dalsze pertraktacye i wydane zostaną w tym względzie odpowiednie instrukcye. Dotychczasowa administracya w składzie osobistym pozostaje niezmienioną.

Rządy czeskie w Przerowie.

Przerów, 29. paźdz. Tel. wł. Podobnie jak w innych miastach, odbyło się także tutaj ogłoszenie rządu czesko-słowackiego. Manifestacye rozpoczęły się wielkim pochodem i wiecem. Usunięto wszędzie orły państwowe i napisy niemieckie na kolei i koszarach wojskowych. Starostę Ehrenfelda usunięto, a na jego miejsce mianowano dra Martinka. Straż bezpieczeństwa pełnią Sokoli.

Państwo południowo-słowiańskie.

Lublana, 29. października. BK. Dla uczczenia ogłoszenia samodzielności państwa południowo-słowiańskiego odbyła się dzisiaj w uroczyście przystrojonem mieście manifestacya, w której wzięli udział mieszkańcy Lublany i okolicy. Spokoju i porządku nie zakłócono nigdzie. Podobne manifestacye odbyły się w Idryi. — Dzień ogłoszony był świętem. Wszelka praca spoczęła.

Rząd południowo-słowiański w Zagrzebiu.

Zagrzeb, 29. października. Tel. wł. Południowo-słowiańska Rada Narodowa ogłosiła wczoraj następujące doniesienie: Dziś zjawili się w Radzie Narodowej komendant wojskowy generał Niaric i komendant dystryktowy obrony krajowej Michalovic. Z całą siłą zbrojną stawili się do dyspozycyi Radzie Narodowej i oświadczyli, że uznają zarządzenia tejże i do nich stosować się będą. Wczoraj w południe złożyła cała w Zagrzebiu znajdująca się obrona krajowa przysięgę Radzie Narodowej. Dziś rano wyjechali do Budapesztu osobnym pociągiem oficerowie i kolejarze węgierscy, którzy nie chcieli zostać w Zagrzebiu.

Uchwalono stworzyć gwardyę narodową. Po południu przeciągały wielkie tłumy demonstrantów przez ulice, zrywano ze wszystkich sklepów napisy węgierskie i niemieckie i wznoszono okrzyki na cześć rządu południowo-słowiańskiego. Oficerom zrywano na ulicach i w kawiarniach róże z czapek i przypinano kokardy narodowe. Wieczór zarządzili sokoli zamknięcie wszystkich lokali publicznych. Dziś przedpołudniem panował spokój.

Madziarzy oddają Chorwatom Rjekę.

Fiume, 29. października. Tel. wł. Za zgodą rządu węgierskiego, będzie zarząd miasta jeszcze dziś oddany w ręce Chorwatów. Urzędy miejscowe odstąpią miasto wojsku chorwackiemu a wojsko węgierskie będzie wycofane. Komisarz rządowy oświadczył, że otrzymał z Budapesztu wskazówki do oddania miasta bez rozlewu krwi.

Chorwacka Rada Narodowa ogłasza, że zasiłki wojskowe będą i nadal wypłacane, taksamo i płace urzędników państwowych i krajowych na miesiąc listopad.

Niemiecka nota uzupełniająca do Wilsona.

Berlin, 29. paźdz. Tel. wł. „Frankfurter Zeitung" donosi z kompetentnego źródła, że w drodze do prezydenta Wilsona jest nota uzupełniająca rządu niemieckiego w formie memoryału, który ma wyjaśnić bliżej prezydentowi zmiany konstytucyjne w Niemczech.

Niemcy proszą papieża o pośrednictwo.

Kolonia, 29. paźdz. BK. „Koelnische Zeitung" donosi z nad granicy szwajcarskiej: Jak słychać, arcybiskup koloński, kardynał Hartmann, prosił imieniem uczestników konferencyi biskupskiej we Fuldzie papieża o pośrednictwo, by nieprzyjaciel, który według wszelkich oznak zagraża niemiec[kiemu] narodowi w jego bycie, odstąpił od swego planu zniszczenia Niemiec. Papieża proszono, by użył swej powagi, ażeby pokój doszedł do skutku i to pokój, odpowiadający sprawiedliwości i słuszności, a tem samem, by papież utorował drogę do porozumienia rozdwojonych narodów.

Obrady niem. Zgromadzenia Narodowego.

Wiedeń, 29. paźdz. BK. Dzisiej odbyła komisya wykonawcza niemiec o austryackiego Zgromadzenia narodowego naradę, na której zajmywano się projektem uchwały w sprawie utworzenia niemiecko-austryackiego rządu. Narady trwają jeszcze do tej chwili. Projekt ten ma być przedłożony do uchwały na jutrzejszem pełnem posiedzeniu niemiecko-austryackiego Zgromadzenia narodowego.

Niemcy austryaccy chcą republiki.

Wiedeń, 29. października. »Wiener Mittag« ogłasza z wielkim napisem żądanie stronnictw niemieckich, obwołanie niemieckiej Austryi jako republikę.

Nastrój we Wiedniu.

Tel. wł. »Nowego Dziennika«.

Wiedeń, 29. października. Wśród ludności wiedeńskiej panuje nastrój podniecony. Na dziś popołudniu zwołała partya radykalno-demokratyczna wielkie zgromadzenie pokojowe na dziedzińcu pałacu cesarskiego.

W najbliższych dniach obradować będą wszystkie Zgromadzenia Narodowe celem zajęcia stanowiska wobec odpowiedzi hr. Andrassyego. Niemieckie Zgromadzenie Narodowe obraduje w permanencyi i przygotowuje w najdrobniejszych szczegółach objęcie rządu niemieckiej Austryi. Uchwalono utworzenie tymczasowej Rady Stanu, złożonej z komisarzy, która na razie miała prowadzić agendy obok rządu austryacko-węgierskiego.

Prezydent ministrów Lammasch oświadczył wobec dziennikarzy: »Uznaję w zupełności trudność sytuacyi, w której znajdują się Niemcy austryaccy. Musi się jednakowoż znaleźć wyjście z tej trudnej sytuacyi.

Węgry przeszkadzają w zawarciu pokoju.

Tel. wł. »Nowego Dziennika«.

Wiedeń, 29. października. »Arbeiter-Zeitung« pisze, omawiając odpowiedź hr. Andrassyego, że przeszkodą do zawarciu pokoju są jedynie Węgry, które, nie wyłączając partyi Karolyiego, nie chcą uwzględnić żądań Słowaków i Kroatów. Ponieważ ludy austryackie zgodziły się już na żądanie Wilsona, może Austrya natychmiast zawrzeć pokój niezależnie od Węgier. Odpowiedzią więc na notę Andrassyego może tylko być: pokój odrębny dla Austryi.

Z rządu polskiego w Warszawie

Warszawa, 29. października. BK. — Polskim ministrem skarbu zamianowany został dr. Edward Entglich z Poznania, dyrektor stowarzyszenia »Zgoda«. Od niego nadeszło już oświadczenie, że przyjmuje nominacyę.

Marszałek polny porucznik Rozwadowski zamianowany został szefem sztabu generalnego wojsk polskich.

Prof. Michalski ze Lwowa zamianowany został zastępcą ministra skarbu.

Według »Gazety Porannej« pułkownik Januszajtis złożył swój urząd w komisyi wojskowej.

Ks. Janusz Radziwiłł nie bierze już udziału oficyalnego w obradach, dotyczących spraw wojskowych.

Minister Dr. Głąbiński we Lwowie.

Kraków, 29. paźdz. Tel. wł. Dziś przed południem bawiący tu minister spraw zagranicznych dr. Głąbiński wyjechał do Lwowa.

Delegacya ukraińska

Lwów, 29. października. Tel. wł. Delegacya ukraińskiej Rady Narodowej we Lwowie ogłosiła się z dniem dzisiejszym w permanencyi. Delegacya ta uchwaliła objąć w swe ręce organizacyę aprowizacyi na wschodnią Galicyę. W tym celu ustanowiono własny ukraiński Urząd żywnościowy we Lwowie. Na kierownika tego Urzędu powołano dra Stefana Fedaka. Delegacya ukraińskiej Rady Narodowej wezwała przeto wszelkie ukraińskie organizacye gospodarcze po powiatach do natychmiastowego utworzenia ukraińskich powiatowych kom. żywnościowych, które podlegać będą ukraińskiemu urzędowi żywnościowemu we Lwowie. Dnia 1. listopada odbędzie się zjazd wszystkich powiatowych komisyi żywnościowych we Lwowie.

O zwołanie międzynarodowej konferencyi socyalistycznej.

Amsterdam, 28. października. BK. »Allgem. Handelsbl.« donosi: Na zapytanie Brantinga z 25. b. m., czy byłoby na czasie przygotować konferencyę międzynarodówki, odpowiedziała delegacya holenderska Brantingowi następującym telegramem:

Delegacya holenderska w międzynarodowem biurze socyalistycznem zebrała się dzisiaj celem naradzenia się w sprawie pańskiego zapytania. Przypuszczając, że program Wilsona zawarty w jego 14 punktach, został przyjęty przez partye socyalistyczne krajów koalicyjnych i przez rządy mocarstw centralnych, konstatujemy, że istnieją podstawy dla demokratycznego i trwałego pokoju, zagwarantowanego związkiem narodów. Międzynarodówka uważa przeto za zadanie pokonać wszędzie opór przeciw rokowaniom na tej podstawie. Obowiązkiem międzynarodówki jest, popierać rozwój demokratyczny, który rozpoczął się w Niemczech i który musi prowadzić do usunięcia wojskowego systemu rządowego. Z tego wynika pilna konieczność międzynarodowej, socyalno-demokratycznej konferencyi.

Jest koniecznem, ażeby Pan i inni skandynawscy posłowie i delegaci komisyi wykonawczej międzynarodowego biura socyalistycznego zebrali się celem uregulowania organizacyi konferencyi.

Prosimy Pana o natychmiastowe przybycie tutaj. Taki sam telegram wysyłamy do Huismana.

Troelstra, Van Kol, Alberda, Vliegen i Vibaut.

Rumuńska Rada Narodowa na Bukowinie.

Lwów, 29. paźdz. Tel. wł. »Gaz. Wiecz.« donosi z Czerniowiec: W rumuńskim Domu Narodowym odbyło się zgromadzenie narodowo-rumuńskie, które się ogłosiło jako konstytuanta bukowińskich Rumunów. Wybrano Radę Narodową z 48 osób i uchwalono rezolucyę, że cała niepodległa Bukowina ma z wszystkiemi prowincyami rumuńskiemi Austro-Węgier tworzyć niepodległe państwo.

Zdenerwowanie w Czerniowcach.

Tel. wł. »Nowego Dziennika«.

Lwów, 29. paźdz. Do „Gazety Wieczornej" telegrafują z Czerniowiec: Z powodu sytuacyi politycznej w Rumunii panuje wśród ludności w Czerniowcach pewne zdenerwowanie. Natomiast pogłoski o ewakuacyi Czerniowiec itp. są pozbawione wszelkiej podstawy.

Run na banki lwowskie.

Lwów, 29. paźdz. (Tel. wł. „Nowego Dziennika") Od wczoraj jesteśmy świadkami runu na banki lwowskie. Wielu właścicieli książeczek wkładkowych zgłosiło się z żądaniem zwrotu swoich wkładów. Jednak ruch ten we Lwowie miał inny charakter, aniżeli we Wiedniu. Realizowano papiery pożyczki wojennej. Filia Banku austro-węgierskiego bez wahania przeprowadzała lombardowanie w pełnej mierze, wypłacając 75 proc. nominalnej wartości. Dziś ruch nieco osłabł.

Francuzi pod Turn-Severin.

Zurych, 29. października. Tel. wł. — »Züricher Morgenzeitung« donosi: Pod Turn-Severin rozwinęła się wielka bitwa artyleryjska. Francuska artylerya ostrzeliwuje austryacko-węgierskie monitory, które odpowiadają ogniem. Sądzą, że Francuzi przekroczą rumuński brzeg Dunaju i wmaszerują do Dobrudży, aby połączyć się z wojskami zdążającymi od północy.

Po wczorajszych krwawych zajściach w Budapeszcie.

Budapeszt, 29. października. Tel. wł. Socyalno-demokratyczna »Nepszawa« donosi, że dziś przedpoł. między godziną 10 tą a wpół na 11 tą spoczywała w Budapeszcie wszelka praca na znak żałoby i protestu przeciw wczorajszym krwawym zajściom. Dziś panuje w Budapeszcie zupełny spokój.

Komunikaty sztabów generalnych.

Wiedeń, 29. października. BK. Urzędowo donoszą:

WŁOSKA WIDOWNIA BOJU:

Wczorajszy dzień minął dla dzielnych obrońców Asolona, Perticy i Solarolo bez większych walk. W okolicy Spinuzzii poprawiliśmy nasze pozycye przez kontrataki. W kotlinie Alano zostały nasze oddziały nieco w tył wyparte. Silne ataki nieprzyjacielskie skierowane na środkowe pozycye nasze rozbiły się wśród nader ciężkich strat. Węgierski pułk piechoty l. 133 i pułk honwedów l. 17 odznaczyli się w tych walkach.

Nad Piawą walka wre dalej. Nieprzyjaciel zdołał ściągnąć tam znaczne posiłki i pod osłoną wielkich mas artyleryi ponawia swoje gwałtowne ataki. W okolicy Valdebiadeno, na północ od Morago i Seraglia, na południe od Susegana, w okolicy Tezze i Colo di Piave toczyły się zacięte walki. Chociaż dzięki nadzwyczaj dzielnej obronie naszych wojsk nie udało się wojskóm koalicyi przełamać naszych linii, to jednak postanowiliśmy pod wieczór cofnąć nasze siły do tylnej linii obronnej.

BAŁKAŃSKA WIDOWNIA BOJU:

W Albanii opróżniły nasze wojska Alessio. Nad Driną panuje spokój.

W Serbii dokonuje się nasz odwrót bez przeszkód nieprzyjaciela, który posunął się aż do Palanki.

Szef sztabu generalnego.

Berlin, 29. października. BK. Biuro Wolffa donosi z wielkiej kwatery głównej:

ZACHODNIA WIDOWNIA BOJU:

Front armii król. Rupprechta:

W zagłębieniu Lys odparliśmy częściowe ataki przeciwnika koło Olsene. — Silniejsze nieprzyjacielskie oddziały, które usiłowały zdobyć wschodni brzeg Skaldy, na północny zachód od Conde, zostały w kontrnatarciu odparte. Na południe od Skaldy wtargnęły silne angielskie ataki koło Farmas przejściowo w nasze linie. — 176. pułk piechoty pod dowództwem kap. Preussera, odparł zupełnie nieprzyjaciela. 7 baterya 71 pułku artyleryi polowej i baterya strzelców piechoty nr. 38, przyczyniły się przedewszystkiem do sukcesu. Na wschód od Artres odparto częściowe ataki przeciwnika.

Nieprzyjaciel prowadzi dalej niszczenie miejscowości w zagłębieniu i na wschód od Skaldy. Także Valenciennes leżało w silnym ogniu nieprzyjacielskim.

Front armii niem. nast. tronu:

Ataki francuskie przeciw kanałowi Oisy między Etroux i Lesquilles rozbiły się w naszym skoncentrowanym ogniu artyleryjskim. Słabe części, które się przedarły przez kanał, zostały w kontrnatarciu odparte. Na zachód od Guise ataki nieprzyjacielskie nie potrafiły się zupełnie rozwinąć z powodu naszego ognia.

W odcinku Souche z obu stron gościńca Laon-Marle odparły poznańskie i zachodnio pruskie pułki wcześnie rano silne ataki nieprzyjacielskie.

Front armii Gallwitza.

Między Aire i Mozą chwilowo ożywiająca się czynność artyleryjska. W obu ostatnich dniach zestrzeliliśmy 49 nieprzyjacielskich samolotów i trzy balony na uwięzi.

Szef sztabu generalnego armii pol.

Giełda.

Wiedeń, 29. października. BK. Pod wpływem zajść w Budapeszcie, Pradze i Kroacyi panował na giełdzie słaby nastrój. Kredytowe papiery spadły o 13, kolei państwowych o 9, alpińskie, Rima Murany i Skody o 16, Kruppa o 12 K. Później akcye te osiągnęły pewną zwyżkę. W kulisach ruch był ożywiony. W szrankach nastrój spokojny. Okrętowe spadły o 30—50 K, broni o 80 K, elektryczne o 12 K.

Budapeszt, 29. października. BK. Początkowo panowała rezerwa. Później wiadomość o powołaniu hr. Hedika na prezydenta ministrów spowodowała polepszenie nastroju. Bankowe papiery i szranki uzyskały zwyżkę kursu o 10 do 15 K.

Berlin, 29. października. BK. Przy ogólnej rezerwie panował nastrój spokojny. Papiery przemysłowe i okrętowe spadły dalej w kursach. Na rynku reszt panowała też tendencya spadkowa. Charakterystycznym był stosunkowo dobry stan rosyjskich wartości bankowych. Przy zamknięciu panował słaby nastrój.

Żądania światowej organizacyi syońskiej.

Kopenhaga, 24. października. Kopenhaskie biuro organizacyi syonistycznej wystosowało do wszystkich krajowych organizacyi syonistycznych następujący cyrkularz telegraficzny: Zbliża się chwila, w której mają zostać utworzone podstawy dla trwałego i sprawiedliwego pokoju. Taki może jednak nastać li tylko wtedy, jeśli zostaną spełnione sprawiedliwe żądania wszystkich narodów, tak małych, jak i wielkich, i jeśli każdej narodowości będzie daną możność zużyć całą swą potencyalną energię i wszystkie zdolności dla dobra ludzkości. Naród żydowski również podnosi w obecnej chwili dziejowej swe żądania.

Konferencya pokojowa musi mu zapewnić 1. uznanie Palestyny w granicach odpowiadających historycznym tradycyom i potrzebom politycznym i ekonomicznym, jako narodowej siedziby Żydów, jak również stworzenie pomyślnych warunków dla odbudowy organizmu swego bez przeszkód. 2. pełne i faktyczne równouprawnienie Żydów we wszystkich krajach. 3. narodową autonomię na polu kulturalnym, socyalnym i politycznym we wszystkich tych krajach, gdzie ludność żydowska tego żąda.

Wzywamy wszystkie syonistyczne organizacye krajowe do przedstawienia tych żądań rządom, podania ich do publicznej wiadomości i bezwzględnego żądania ich przeprowadzenia w układzie pokojowym, aby w ten sposób skutecznie poprzeć polityczne usiłowania całej organizacyi.

W dniu zawarcia pokoju, kiedy ludzkość zbliży się do ideału porozumienia narodów i wiecznego pokoju, musi zostać powetowane 2000-letnie męczeństwo żydowskiego narodu, które ciąży jako wina na wszystkich ludach. Żydowski naród musi wstąpić do związku wolnych narodów, jako równouprawniony i równy równym.

Syonistyczna Organizacya Biuro kopenhaskie. **Dr. Wiktor Jakobson.**

— Żydowski związek ludowy »Zion« dla Mor. Ostrawy i okolicy urządza w sobotę dnia 2. listopada 1918 r. o godz. 8 wieczorem w wielkiej sali Niemieckiego Domu w M. Ostrawie publiczne zgromadzenie. Na porządku dziennym: Uznanie żydowskiej narodowości w Austryi. Referować będą: rabin dr. Goldschmidt z Prościejowa (Prossnitz), dr. Hermann (Berno) i dr. Bernfeld (Wiedeń).

Polska komisya likwidacyjna.

Jak już donieśliśmy wczoraj, odbyły się w Krakowie obrady posłów polskich w sprawie utworzenia polskiej komisyi likwidacyjnej w Galicyi. Obrady poprzedziły wstępne konferencye w łonie klubów tak, iż obrady rozpoczęły się dopiero o godz. 12-tej w południe. Po zagajeniu obrad przez posła Daszyńskiego wybrano przewodniczącym posła Witosa, na zastępców przewodniczącego posłów dra Tertila, hr. Skarbka i Daszyńskiego. Następnie zabrał głos min. Głąbiński imieniem rządu polskiego i oświadczył, że także zabór austryacki ma podlegać rządowi polskiemu. Rząd polski poczynił też starania, celem objęcia administracyi w Galicyi. Rząd wystosował odpowiedni telegram do rządu austro-węg. Uchwały zgromadzenia przedłoży rządowi polskiemu, który je życzliwie rozpatrzy. Poczem p. Witos wywodził, że chociaż uznaje władzę rządu polskiego, to jednak zorganizowanie społeczeństwa w Galicyi uważa za konieczne. Następnie przedłożył poseł Daszyński rezolucyę, która miała określić skład i zakres działania polskiej komisyi likwidacyjnej. W ciągu dalszej dyskusyi wyłoniły się silne różnice zdań co do składu i co do siedziby takiej komisyi. Do prezydyum zebrania wpłynęło wiele pism od rozmaitych instytucyi, które domagały się udziału w komisyi likwidacyjnej (Wydział krajowy, prezydyum miasta Krakowa). Jako siedzibę komisyi likwidacyjnej proponowali Narodowi Demokraci Lwów, a socyaliści Kraków. Ponieważ różnice te nie dały się na plenum wyrównać, wybrano na wniosek posłów Tetmajera, Skarbka i Lubomirskiego komisyę porozumiewawczą, złożoną z 14 członków. O godzinie 11-tej w nocy komisya ukończyła swe obrady, poczem przewodniczący ogłosił następujące uchwały:

1. Posłowie polscy do austr. rady państwa stwierdzają raz jeszcze, że ziemie polskie w obrębie monarchii austro-węg. należą już do państwa polskiego.

2. Dla ziem tych tworzy się Komisya likwidacyjna, założona z 23 polskich posłów do austr. rady państwa według następ. klucza: P. S. L. 6, N. D. 4, P. P. S. D. 4, P. D. 3, Konserw. 2, P. S. P. 1, Zjedn. Narodowego 1, Kat. Lud. 1, przedstawiciele Śląska 1.

3. Siedzibą Komisyi likwid. jest m. Lwów.

4. Wybrana P. K. L. wyznaczy ze swego łona prezydyum z czterech stronnictw: P. L. S., N. D., P. P. S. D. i P. D.

5. Zgromadzenie posłów nie uznaje żadnego mianowania ze strony rządu austryackiego jakichkolwiek organów likwidacyjnych dla Galicyi i Księstwa Cieszyńskiego a rząd ten może tylko sam siebie reprezentować.

6. Zgromadzenie posłów uznaje, że rząd polski w Warszawie jest upełnomocniony do zastępowania Polski na kongresie pokojowym.

7. Zgromadzenie posłów wyraża stanowcze żądanie, aby do 10 tygodni zwołany został polski Sejm konstytuujący na najszerszej podstawie.

8. Zgromadzenie posłów poleca P. K. L. poczynić kroki, aby znieść cenzurę prewencyjną gazet i druków i zaprowadzić swobodę druku, zgromadzeń i stowarzyszeń.

9. Zgromadzenie posłów poleca P. K. L. przeprowadzić powrót do kraju kadr polskich pułków oraz wszystkich żołnierzy Polaków, a usunięcie z kraju wszelkich wojsk obcych.

10. P. K. L. ma przeprowadzić usunięcie zmilitaryzowania kolei, kopalń i przedsiębiorstw przemysłowych.

11. Wywóz środków żywności z kraju ma zależeć tylko od pozwolenia P. K. L.

12. P. K. L. przeprowadzi natychmiastowe kroki celem uwolnienia więźniów politycznych i żołnierzy więzionych za dezercyę.

13. P. K. L. obejmie całą służbę żywnościową w kraju.

Odnośne uchwały zapadły jednomyślnie, poczem przedstawiciele stron. narod. demokr., konserwatywnego i pol. demokr. złożyli deklaracyę, iż udział swój w P. K. L. czynią zależnym od zatwierdzenia tejże Komisyi przez Rząd polski w Warszawie. W imieniu P. P. S. złożył poseł Daszyński zastrzeżenie, że socyaliści udział swój w pracach Komisyi likwidacyjnej czynią zależnym od zatwierdzenia naczelnych władz stronnictwa socyalno-demokratycznego.

Na wniosek posła Stapińskiego upoważniono prezydyum zebrania do sprawowania agend P. K. L. aż do chwili ukonstytuowania się Komisyi.

Następnie zebranie przyjęło wnioski, domagające się bezwzględnego zaprzestania rekwizycyi dla celów pozakrajowych, uwolnienia ministra Piłsudskiego, Zielińskiego, jakoteż innych więzionych osób z wojska polskiego.

Teatr im. Jul. Słowackiego.

»Urwis« Krotochwila w 4-ch aktach Bogdana Katerwy.

Do krotochwili nie można przykładać takiej skali artystycznej, jak do jakiegokolwiek innego rodzaju sztuki dramatycznej, albowiem głównym ich celem jest wytchnienie dla ducha i rozśmieszanie publiczności. Nawet zbytnie prawdopodobieństwo akcyi nie jest rzeczą konieczną, co okazuje się z całego szeregu dowcipnie obmyślanych fars francuskich, co więcej widzimy przecież, że nawet w komedyach Szekspirowskich cztery razy powtarza się motyw tak niewybredny, jak przebranie kobiet za mężczyzn (przyczem nie wolno zapomnieć, że w teatrze szekspirowskim kobiety na scenie występowały, zatem chodziło o stworzenie iluzyi, że aktorzy — mężczyźni są... kobietami, a te biorą na siebie postać drugiej płci; mimo to potężny geniusz William potrafił z taką pyszną werwą takie momenta w życiu wprost nieistniejące scenicznie wykazać, że widzowie pod wpływem doskonałości sytuacyi komicznej, gry słów, pereł dowcipu często pokładali się od śmiechu.

Nie można jednak uznać racyi bytu takich krotochwil, które obok nieprawdopodobieństwa sytuacyi wprowadzają na scenę tresowane koty, psy (ze względów technicznych nie mógł niestety autor żadnej roli powierzyć koniowi, z którym tak niezręcznie obchodził się »uczony«), zaś całą fabułę stanowi powiastka, jaką prababcia w długą noc zimową przy kominku opowiada swojej prawnuczce, zakochanej dzięki swatom w swoim narzeczonym...

W krotochwili p. Katerwy jest bez wątpienia kilka udanych żartów scenicznych i z pewnością uratowałyby dla sceny ... amatorskiej tę sztukę, gdyby trzeci akt nie był tak słabym — zresztą jeżeli się już przy niej uparł, to przecież w tym akcie kończy się całe wiązadło akcyi, tak że ostatni akt nie ma już stanowczo nic »nowego« do powiedzenia, bo że szczebiotliwa panienka z dworku wiejskiego p. Marynia, żywa jak wiewiórka, zwinna jak gazela, czupurna jak Molierowska subretka, młodego, naiwnego i nieporadnego teologa »przekona« do stanu małżeńskiego, jest rzeczą zupełnie pewną tak dla autora, dla p. Maryni, jak i dla widzów...

Gdyby p. Katerwa był przemyslowy, przyprawiłby swą sztukę piosenkami, tańcami i muzyką i stałaby się atrakcyą operetkową... Mimo braku wszelkich walorów artystycznych, nie można uchylić się od oceny gry artystów, zwłaszcza p. Kamińskiej, albowiem odtworzyła filuternego, młodością kipiącego »urwisa« z temperamentem. W jej grze dźwięczała nuta tak dowcipnej wesołości, że widzowie ulegając jej, zaznawali chwilę prawdziwej rozrywki duchowej.

W najsłabszych nawet scenach tej najsłabszej sztuki polskiej, zatem w scenach, gdzie wdziękiem swym wabiła w swe sidełka kandydata teologii, budziła prawdziwy podziw.

Młodego teologa kreował p. Białkowski. W intencyi autora było stworzenie postaci nieśmiałej, naiwnej, ale poważnej, bez groteskowości, tymczasem powstała karykatura, którą przekarykaturował p. Białkowski w sposób niezręczny, bo dał sylwetkę młodzieniaszka, który dwóch słów skleić nie mógł, nie tylko w obecności »urwisa«, ale nawet proboszcza. P. Czaplińska, p. Noskowski i p. Jednowski wlali trochę życia w martwe, papierowe postacie przez nich odtwarzane.

Gdzież jest ten wielki program, który p. Trzeciński nam zapowiedział?

Gdzież są owe wieczory czwartkowe dla kulturalnej publiczności? **X.**

Od wydawnictwa.

W ostatnich czasach zmuszone były wszystkie wydawnictwa austryackie i galicyjskie, a tem samem i krakowskie, podnieść znacznie cenę abonamentu z powodu bardzo znacznego podrożenia papieru, druku i wszystkich sił pomocniczych.

Jakkolwiek mieliśmy zamiar dopiero w późniejszym terminie podwyższyć prenumeratę, to jednak stosunki zmuszają nas do tego już w chwili obecnej.

Spodziewamy się, że nasi czytelnicy i abonenci wezmą chętnie na siebie to dla nas tak konieczne, a dla nich nie tak dotkliwe podwyższenie ceny i przez to umożliwią nam wzmocnienie naszego pisma.

Prenumerata »Nowego Dziennika« wynosić będzie od 1. listopada b. r.

w Krakowie:

miesięcznie	6.50 K.	z odnoszeniem do domu	8 K
kwartalnie	19.50 K.	» » » »	24 K
półrocznie	39.— K.	» » » »	48 K

w Austro-Węgrzech, Król. Polskiem i w Niemczech:

miesięcznie	7 K
kwartalnie	20 K
półrocznie	40 K

Numer pojedynczy w Krakowie i na prowincyi: 30 hal.

KRONIKA.

Kraków, 30. października

— Prezydyum Zgromadzenia polskiego działające imieniem Komisyi likwidacyjnej rozpoczęło z dniem wczorajszym urzędowanie w Magistracie. W skład prezydyum wchodzą posłowie Witos, dr. Tertil, Daszyński i hr. Skarbek.

— Sprzedaż ziemniaków. Magistrat zawiadamia, że z dniem 29. b. m. otwiera dwa nowe miejsca wydawania ziemniaków zimowych, a mianowicie w Składach Banku hipotecznego przy ul. Zacisze i w Publicznych Składach krajowych przy ul. Warszawskiej 19.

— Komisya okresu przejściowego Rady m. W sobotę, dnia 26. października b. r. odbyło się w Prezydyum m. pod przewodnictwem wiceprezydenta m. Rollego pierwsze posiedzenie Komisyi okresu przejściowego. Po długiej ożywionej dyskusyi rozdzielili obecni pomiędzy siebie referaty, koniecznych na wypadek demobilizacyi prac przygotowawczych, a w szczególności sprawę wpływu na demobilizacyę wojskową, następnie umieszczenia, wyżywienia i odziania zwalnianych żołnierzy, pośrednictwa pracy, uruchomienia przedsiębiorstw przemysłowych i przystąpienia do publicznych prac z konieczności (ze szczególnem uwzględnieniem przemysłu budowlanego, umożliwiającego zajęcie wielkiej ilości rąk) sprawę funduszu zapomogowego dla bezrobotnych, kwestyę finansową, oraz sprawę użycia dla demobilizacyi baraków w Oświęcimiu. Nadto Komisya uchwaliła zwrócić się bezzwłocznie do władz wojskowych z żądaniem przeniesienia do Krakowa kadr formacyi tutaj się rekrutujących, z czem wiąże się szczęśliwe przeprowadzenie demobilizacyi.

— Wstrzymanie wywozu żywności. Prezydyum miasta, opierając się na onegdajszej uchwale zgromadzenia posłów, wstrzymuje wszystkie środki żywności, które komendy wojskowe usiłują wywieźć z kraju. Wczoraj wstrzymano w ten sposób 200 wagonów mąki, z których 150 odejść miało do Schwechat a 50 do Wiednia.

Prez. Federowicz odniósł się telegraficznie do komendy armii, zawiadamiając o objęciu tej żywności na rzecz miasta, z tem nadmienieniem, że w razie zarządzenia dalszej wysyłki personal kolejowy jest gotów strejkiem temu przeszkodzić, a zarazem grozi odruch żywiołowy ludności, doprowadzonej do ostateczności brakiem pożywienia.

— Miasto Kraków gratuluje Narodnemu Wyborowi w Pradze. Prezydyum miasta Krakowa przesłało na ręce Narodnego Wyboru w Pradze najserdeczniejsze życzenia sławy dla bratniego narodu u wrót do nowego życia wolnego i niezależnego państwa czeskiego. — Równocześnie przesłało prezydyum telegram gratulacyjny burmistrzowi miasta Pragi.

— Józef Śliwiński w Krakowie. Po długiej przerwie wywołanej wypadkami wojennymi wystąpi u nas w poniedziałek, dnia 4. listopada b. r. w sali »Sokoła« z ramienia »Krakowskiego Biura Koncertowego E. Bujańskiego z jedynym koncertem Józef Śliwiński, najwybitniejszy obok Paderewskiego pianista polski. Po przymusowym czteroletnim pobycie w Saratowie wrócił Śliwiński w końcu do Warszawy, entuzyastycznie witany przez tłumy wielbicieli swego wielkiego talentu. Kraków pamięta tryumfy, jakie Śliwiński odnosił u nas na estradzie koncertowej. W programie koncertu krakowskiego znajdują się sławne waryacye Brahmsa na temat Händlowski, Schumanna sonata Fis-moll op. 11, oraz wszystkie Preludya Chopina i sonata H-moll. Bilety w cenie od K 11 do 30 są już do nabycia u J. Rudnickiego, Linia A-B.

— Z Teatru Powszechnego komunikują: Dzisiaj występuje nasz teatr z premierą ślicznej operetki Lehara »Hrabia Luksemburg«. Główne partye śpiewają pp. Harasimowiczówna, Kozubianka, Zimajerowa, Lelewicz, Müller (rola tyt.), Minowicz i inni. Przedstawienie urozmaicą w drugim akcie »Figle salonu« (odtańczą pp. Hansen i Merlińska) i »Kozak« (odtańczą pp. Koszutscy). Premiera, prowadzona przez p. Lelewicza, zapowiada się świetnie. »Hrabia Luksemburg« grany będzie dwa razy z rzędu: jutro i we czwartek. W piątek i sobotę, z powodu dnia WW. Świętych i Dnia Zadusznego, daje teatr nasz po raz pierwszy popularny dramat ludowy Raupacha »Młynarz i jego córka«. »Młynarz i jego córka« grany będzie zarówno w piątek, jak w sobotę po dwa razy popołudniu i wieczorem. — Z powodu zamknięcia szkół popołudniowe przedstawienie sobotnie przeznaczone jest dla publiczności i bilety na nie nabywać można w kasie teatralnej.

— Z Instytutu muzycznego. Pierwszy wieczór z cyklu popularnych pogadanek, na który złożył się odczyt p. N. Knöbla i liczne ilustracye muzyczne, odbył się dnia 20. b. m. w przepełnionej sali Instytutu (św. Anny 2). Następna pogadanka o muzyce Beethovena odbędzie się 3. listopada o godz. 4½.

Repertuar teatru miejsk. im. J. Słowackiego.

Środa, 30. bm.: »Niebieski lis« Fr. Herczega.

Czwartek, 31. bm.: »Wyzwanie« B. Gorczyńskiego.

Piątek, 1. listopada: popołudniu: »Przyjaciele« Al. hr. Fredry; wieczorem »Wesele« St. Wyspiańskiego.

Sobota, 2. listopada: »Wyzwolenie« St. Wyspiańskiego.

Niedziela, 3. listopada popołudniu: »Zawód« Macieja Szukiewicza; wieczorem: »Zaczarowane koło« L. Rydla.

Repertuar miejskiego teatru powszechnego.

Środa, 30. bm.: Po raz pierwszy »Hr. Luksenburg«.

Piątek, 1. listopada popołudniu: »Młynarz i jego córka«; wieczorem: »Młynarz i jego córka«.

Sobota, 2. listopada, popołudniu: »Młynarz i jego córka«, wieczorem: »Młynarz i jego córka«.

Niedziela, 3. listopada: »Zbójcy«, wieczorem: »Piękna żonka«.

Z GALICYI I KROLESTWA.

— Tarnopol. Dnia 14. października odbyło się w sali »stowarzyszenia buchalterów i handlowców żyd.« w myśl zarządzenia egzekutywy partyi syońskiej zwołane przez tutejszy lokalny komitet syoński zgromadzenie, na którem Żydzi tarnopolscy zamanifestowali swe stanowisko odnośnie do obecnych wypadków w polityce wewnętrznej Austryi i w polityce międzynarodowej. Zgromadzenie to odbyło się z powodu zakazu starostwa na podstawie § 2 za zaproszeniami przy tłumnym udziale obywateli we wszystkich sfer i partyi żydowskich w Tarnopolu. Świetny pod względem formy i treści referat na temat autonomii narodowej Żydów wygłosił towarzysz dr. Chaim Schmetterling. Po przemówieniu w tym samym duchu przedstawicieli Poale-Syonistów, Ż. P. S. i partyi ortodoksów przyjęto jednogłośnie znane rezolucye, postawione przez organizacyę syońską, przyczem wyrażono uznanie posłowi drowi Straucherowi za jego wystąpienie w parlamencie austryackim (mowa jego była w licznych egzemplarzach w języku żyd. rozlepiona na murach miasta) i założono stanowczy protest przeciw ostatnim enuncyacyom p. Löwensteina na audyencyi u cesarza. —

— Gorlice. Z powodu różnych przeszkód nie mogło się w naszem mieście odbyć w dniu 14. b. m. manifestacyjne zgromadzenie żydowskie jak w innych miastach Galicyi. Dopiero komitet obywatelski, w skład którego weszła również oficyalna reprezentacya Żydów gorlickich, t. j. Tymczasowy Zarząd kahału, uchwalił po wielu obradach zwołać zgromadzenie na 24. b. m. na podstawie § 2 ustawy o zgr. O godzinie 6. wiecz. niezliczone tłumy wypełniły szczelnie salę największego »Bethhamidraszu«. Galerye dla kobiet przeznaczone, krużganki i sień były przepełnione, a nadto moc ludzi stała na podwórzu, naprożno usiłując dostać się do wnętrza. Oprócz »moszkowatych« tutejszych adwokatów żyd. i kilku podobnych parweniuszy przybyło całe obywatelstwo, chasydzi i oświeceni, ich żony, wreszcie młodzież obojga płci ponad 18 lat, — by przed światem niezłomnie zadokumentować, że kwestya żydowska może zostać rozwiązaną tylko przez urzeczywistnienie programu narodowo-żydowskiego i przez uzyskanie Palestyny jako centrum narodowego. Po ukonstytuowaniu się zgromadzenia przez wybór p. Lazarusa Landaua przewodniczącym i p. dra Blecha sekretarzem — zagaił przewodniczący po żydowsku zgromadzenie, podnosząc, że obecny program polityczny Żydów galicyjskich wypływa z ich poczucia, że są samodzielnym narodem, który nigdy nie zatracił swego odrębnego charakteru i swej właściwej mu kultury nawet w epoce największej rzekomo asymilacyi. Następny mówca p. Fromowicz z Jasła rozwinął przed zgromadzonymi w pięknej głębokiej a rzeczowej mowie w języku żydowskim i hebrajskim myśli wiecznego pokoju na świecie, jakie zawarte są w religii i literaturze Żydów. Przechodząc z kolei do właściwego referatu omówił szeroko pojęcie i treść autonomii narodowej oraz szczytne zadanie, jakie przypadło syonizmowi w pracy nad odrodzeniem narodu żydowskiego. Mowa jego wywarła głębokie wrażenie, w szczególności na ortodoksów. Zakończyła owo pamiętne dla tutejszego społeczeństwa żyd. zgromadzenie mowa p. dra Jakóba Blecha, w której powitał odradzającą się niepodległą Polskę, spodziewając się od niej sprawiedliwego i nieprzyćmionego nienawiścią osądzenia położenia żydostwa polskiego. Podniósł mówca, że Żydzi pragną być dobrymi obywatelami państwa polskiego, lecz nie może ono żądać od prastarego narodu żydowskiego — którego kultura jest kamieniem węgielnym kultury całego cywilizowanego świata — tak nieetycznego i z prawami natury sprzecznego kroku, jakim jest asymilacya, wyrzeczenie się własnej narodowości i kultury. Godności wolnego narodu polskiego odpowiadać będzie li tylko dobrowolne rozwiązanie kwestyi żydowskiej w duchu autonomii narodowej Żydów polskich! Następnie mówca w gorących słowach, z wielkim entuzyazmem przez zgrom. przyjętych, zaapelował aby całe żyd. porzucając nieszczęsne waśni i swary, zjednoczyło się mężnie koło sztandaru narodowego i stanęło w przełomowej dla niego chwili na straży swoich słusznych postulatów: poczem jednogłośnie, wśród okrzyków »niech żyje naród żydowski!« uchwalono następującą rezolucyę:

1. Żądamy uznania Żydów jako narodu równouprawnionego w związku wolnych narodów świata, oraz zabezpieczenia ich praw mniejszości narodowej w krajach, gdzie masowo mieszkają.

2. Żądamy, aby kongres pokojowy stworzył publiczno-prawnie uznaną siedzibę narodową w Palestynie, historycznej ojczyźnie Żydów.

3. Żądamy udzielenia zastępstwa narodowi żydowskiemu na ogólnym kongresie pokojowym, jakoteż czynnego współudziału przy nowem ukształtowaniu w Austryi.

4. Wyrażamy naszą sympatyę dla nowopowstałego państwa polskiego, od którego spodziewamy się uznania naszych słusznych żądań.

— Plan założenia 1000 kolonii żydowskich w Palestynie. Centralny komitet żydowskiego funduszu narodowego opracowuje plan założenia 1000 kolonii żydowskich w Palestynie po 100 rodzin w każdej. Liczba rolników żydowskich w Palestynie doszłaby wtedy do pół miliona.

— Wadowice. Staraniem stowarzyszenia »Czytelnia żydowska« miało się odbyć zgromadzenie żydowskiej ludności odpowiadające wielkości chwili w sali restauracyjnej p. Scharfera. Lecz w ostatniej chwili p. Scharfer ulegając namowom żydów nie przebierających w środkach w walce z nami przeciął druty elektryczne w sali. Wobec tego policya zebrania rozwiązała. Gdy prezes kahału, któ-

y z całą gminą stoją zdala od życia narodowego. odmówił salę kahału, zwołano zgromadzenie na podstawie § 2 ust. o zgrom. do lokalu własnego towarzyszenia, gdzie też ono się odbyło.

— **Generał Rozwadowski szefem polskiego sztabu generalnego.** Generał Rozwadowski został mianowany szefem sztabu generalnego wojsk polskich. Będzie on zależny bezpośrednio od Rady Regencyjnej.

— **Dymisye polskich mężów stanu.** Dotychczasowi przedstawiciele rządu polskiego zagranicą pp. z. M. Rostworowski w Bernie, hr. Ronikier w Berlinie, hr. Przeździecki w Wiedniu i A. Lednicki w Moskwie podali się do dymisyi.

— **Pismo hr. Gołuchowskiego do Rady Regencyjnej.** Rada Regencyjna otrzymała za pośrednictwem przedstawiciela austro-węgierskiego, hr. Ugrona pismo od hr. Gołuchowskiego, wystosowane w imieniu wszystkich polskich członków Izby panów parlamentu wiedeńskiego. Proszą oni Radę Regencyjną o wpłynięcie na narodowo-demokratycznych, ludowych i socyalistycznych członków onodziałkowego zjazdu posłów w Krakowie w kierunku jaknajwiększego umiarkowania. Autorowie pisma nazywają ten zjazd »rewolucyjnym« i opowiadają groźne konsekwencye dla sprawy polskiej, o ileby zjazd krakowski wyszedł w swych uchwałach poza zakres spraw likwidacyjnych (mianowanie namiestnikiem Rusina, ustrata wschodniej Galicyi, represye i t. d.)

— **Rabin Graubard wrócił do Królestwa.** Znany działacz mizrachi-tyczny, rabin Graubard ze Stazowa wrócił z Rosyi do Królestwa.

— **Poale-syoniści w Warszawie wydawają własny organ.** Jak z Warszawy donoszą, zaczyna sam w tych dniach wychodzić organ poale-syonistów w języku żydowskim p. n. »Unser Wort«.

— **Bez Żydów.** »Lodzer Tageblatt« donosi, że w statutach nowo założonego »Polskiego związku pracy« znajduje się punkt, według którego Żydzi nie zostają przyjęci, do tego związku.

Ze świata.

— **Około budowy hebrajskiego uniwersytetu.** Założenie hebrajskiego uniwersytetu w Jerozolimie znalazło żywy odgłos w prasie angielskiej. »Manchester Guardian« pisze między innemi: Uniwersytet odegra wybitną rolę w historyi narodu żydowskiego i jego cywilizacyi. Podczas gdy dawna żydowska uczelnia w Jabnie była początkiem Golusu, uniwersytet jerozolimski, jako przyszła siedziba żydowskiego ducha, urzywróci żydowskiemu narodowi i żydowskiej Palestynie ich zaszczytne miejsce w kulturze światowej. »Dayly-Courier« pisze: »Założenie instytucyi naukowej na tej samej ziemi, skąd ludzkość czerpała swoie ideały o pokoju i sprawiedliwości, jest ważnym rozdziałem w historyi ludzkości. Każdego musi wzruszyć wiadomość o założeniu uniwersytetu w mieście Dawida w języku świętych praw, języku, który [illegible] lęgnował i szerzył wielkie prawdy etyczn[illegible] roków«.

P. Jonkes z Londynu ofiarował 1000 funtów szterl. na rzecz funduszu na budowę uniwersytetu, wynoszącego 100.000 £. szterl.

W Rosyi założono komisyę uniwersytecką, mającą na celu przygotowanie potrzebnych materyałów dla otwarcia uniwersytetu jerozolimskiego. W skład komisyi wchodzą: pp. Bruzkus, Zalkind, Idelsohn, Rubinstein i Saul Czernichowski. Również odnowiło swnią działalność towarzystwo »Mada« (Wiedza), które ma na celu tworzenie naukowej terminologii dla dzieł naukowych po hebrajsku. — W Moskwie zostało założone żydowskie towarzystwo filozoficzne, które będzie pomagało przy tworzeniu wydziału filozoficznego na jerozolimskim uniwersytecie.

— **Balfour a syonizm.** Wkrótce ukaże się w Londynie dzieło o historyi syonizmu znanego hebrajskiego literata i wodza syonistów, Nahuma Sokołowa, zaopatrzone wstępem Balfoura.

— **Anglia a Persya.** W Anglii opinia poczyna zajmować się sprawą Persyi. Wedle konwencyi, zawartej między Rosyą a Anglią przed kilkunastu laty, a utrzymywanej w najściślejszej tajemnicy Persya podzielona była na sferę wpływów rosyjskich (na północy) i sferę wpływów angielskich (na południu), przyczem jednak we wszystkich sprawach — nawet w tych, które dotyczyły tylko jednego z obu mocarstw — Anglia i Rosya występowały wobec rządu teherańskiego solidarnie. Pamiętne jest usunięcie przed kilku laty wysokiego urzędnika faworyzującego zbytnio Anglików, usunięcie dokonane na skutek wspólnego żądania Rosyi i Anglii! Do tak daleko idącej abnegacyi zmuszała Anglię solidarność ze wspólniczką.

Obecnie, po zupełnym upadku wpływu rosyjskiego w Persyi, wywołanym przez rozkład państwa carskiego, Anglia pozostała w Persyi sama na placu. To korzyść pragnie ona oczywiście wyzyskać.

— **Przyczyny zerwania rokowań ukraińsko-rosyjskich.** Rokowania rozbiły się o kwestyę granic. Delegacya ukraińska na początku rokowań przedstawiła memoryał, zawierający po raz ostatni stanowcze sformułowanie warunków ukraińskich. W memoryale tym oświadczono, iż Ukraina może pertraktować z rządem sowietów tylko co do północnej granicy, zaś co do innych granic wszelką dyskusyę odrzuca, powołując się na swój układ z 8. września z republiką dońską, określający granicę wschodnią, oraz na fakt, iż na zachodzie i południu Ukraina nie styka się z terytoryami rosyjskiemi. Nie uznaje również Ukraina stanowiska delegacyi rosyjskiej, powołującej się na traktat brzeski oraz umowy dodatkowe, a żądającej od Ukrainy nieprowadzenia oddzielnych rokowań z Donem. Wreszcie proponowano w memoryale określenie granic północnych na podstawie etnograficznej. Delegacya rosyjska wywodziła, że Ukraina nie może przyznawać sobie wszystkich praw z pokoju brzeskiego a równocześnie nie uznawać obowiązków z traktatu tego płynących. Pokój brzeski stworzył swego czasu niepodległą Ukrainę w obrębie dziewięciu gubernii ukraińskich. Gdy przedstawiciele Ukrainy oświadczyli, że od swojego stanowiska nie odstępują, nie pozostało nic innego, jak przerwać rokowania. Zaznaczyć wypada, że i Rosyi i Ukrainie chodzi o posiadanie zagłębia węglowego oraz Krymu.

DZIAŁ GOSPODARCZY.

— **Dla rozwoju przemysłu włókniastego w Niemczech.** Przy Towarzystwie cesarza Wilhelma dla krzewienia wiedzy powstają dwie wielkie instytucye, mające na celu zająć się całokształtem przemysłu włókniastego pod względem naukowym i praktycznym. W Berlinie będzie utworzony instytut, który zajmie się biologiczno-chemicznemi badaniami, w Dreźnie zaś dla badań chemiczno-technicznych. Prócz tych dwóch głównych instytucyi projektowane są nadto oddziały: w Krefeldzie dla przemysłu jedwabnego, w M. Gladbach i Reutlingen dla bawełnianego, w Sorau dla lnianego i w Karlsruhe dla materyałów surowych.

(k. s.) **Banki polskie** uprawiają przeważnie kredyt wekslowy. Portfelo dziesięciu banków warszawskich wraz z filią banku łódzkiego wykazywały z dniem 1. stycznia 1918 stan weksli wartości zwyż 209 mil. marek, innego rodzaju kredyty wynosiły 77 mil. marek. Kapitały zakładowe tych banków wynosiły 143 mil. marek, rezerwy 50 mil. marek. Obok materyału miejscowego banki miały znaczny przypływ weksli rosyjskich za pośrednictwom licznych komisyonerów, zastępujących rozmaite firmy zagraniczne. Od czasu wszakże wkroczenia wojsk niemieckich banki mają przeważnie tylko krajowe weksle, rosyjskich zaś bardzo mało. Likwidacya interesów rosyjskich odbywała się tylko powoli. W czasie wojny banki nie dawały wcale dywidendy, odkładając osiągnięte zyski na pokrycie ewentualnych strat z interesów wekslowych. W ostatnich miesiącach zauważyć się daje upadek interesu eskontowego. Równocześnie zaznacza się większy udział banków w finansowaniu przedsiębiorstw przemysłowych jak również w dostarczaniu kredytów krótko terminowych dla gmin. Z dniem 1. stycznia 1918 banki miały tytułem wkładek i otwartych rachunków około 210 mil. marek, obecnie kwota ta miała wzróść do około 300 mil. marek.

Sprawozdania giełdowe zob. str. 2.

Jakób Gutter, Kraków — Adela Kleinberger, Kraków
zaręczeni
w październiku r. 1918

Pola Blum, Kraków — Jakób Schreiber, Skawina
zaręczeni.
W październiku 1918.

Z okazyi zaręczyn naszego kuzyna
p. Arona Frühaufa z Krakowa
z p. Dyną Grubnerówną z Krakowa
gratuluje
Sabina Lieblich, Chrzanów.

Z okazyi zaręczyn kuzyna mojego
p. Chaima Dominitza z Wieliczki
z p. Gustą Reich z Białej
zasyła serdeczne życzenia
Stefania Grawerowa.

Z okazyi zaręczyn kuzynki naszej
Pauliny Blum z Krakowa
z p. Jakóbem Schreiberem ze Skawiny
zasyłamy serdeczne gratulacye
G. i M. Blumówne.

Z okazyi zaślubin przyjciółki mojej
p. Ofelii Rittermann z Krakowa
z p. Jakóbem Rittermann z Chrzanowa
życzę serdeczny »Mazel-Tow« i ofiaruję zamiast bukietu 5 koron na fundusz narodowy.
Hella Brenner.

Redaktor odpowiedzialny: Dr. Wilhelm Berkelhammer. — Drukarnia: »Austryacki nakład gazet« pod zarządem J. Stollego w Przywozie.